

Никола Кусовац

Наравно да ја се држим свог простора, а то вам је ликовни живот у „Новој Зори“, али када ми дође до руку нови број „Нове Зоре“, морам да вам кажем шта прво зграбим и шта прво прелистам, прочитам. Од првог броја постоји у „Новој Зори“, можда је то смислио Братић а можда мој имењак Никола Асановић, *Културна хроника*, Мишо Кесић. Кад хоћу да видим шта се у Источној Херцеговини дешавало на пољу културе па и ликовне онда ја прво почнем од те рубрике. Мислим да ће тај део најпре преживети све. Нећете моћи радити или неће се моћи истраживати културни живот Источне Херцеговине без читавања онога што нам Мишо Кесић остави. Дакле то је оно прво што погледам, а онда, јасно, природно идем према својој рубрици, према ликовном животу и за ова два последња броја заправо двоброја 37/38 и 39 истакао бих изванредан текст Ђорђа Кадијевића. То је један трактат у коме је он размотрио на један луцидан начин једно врло горуће али актуелно питање које је насловило „Антиестетизам и фетишизам“. Наиме, пошао је од тога да су ови који су се окопистили на реч *лепо* у уметности а то је почело негде од краја 19-ог па је онда у првој половини 20-ог века кулминирало, дакле да су у тој, том антиестетизму оптуживали реч *лепо* или заговорнике или оне који су бранили ту категорију естетичку, за фетишизацију. Дакле нешто што се окоштало и прави се од тога фетиш и тако даље, да би утврдио како се данас управо од антиестетике дошло до фетишизације, да се управо запало у исту замку и да јасно говори о томе колико је тај фитиљ на коме је разарано све што је лепо у уметности или та категорија доведена у сумњу. Сада је на исти начин потпаљена испод антиестетизма. Дакле то је тај текст који вам најтоплије препоручујем и понекад ваља доиста узети наш део „Нове Зоре“ који прати ликовна стварања код нас. Ја сам се овог пута определио мало, уствари нисам истрчао испред руде јер цела наша збивања везана за балканске ратове и светски рат када је у питању ликовно стваралаштво преокренута је према звању ратног сликара. Ја сам узео једног маргиналца са тог ратног сликарства, он је Боривоје Раденковић, јер ми се учинило да је његова судбина врло типична или да може да покаже коју смо грешку направиле. Наиме постоји једна генерација веома значајних српских сликара који су на студије уметности најчешће одлазили у Минхен и то крајем 19. и почетком 20. века али и једнако тако и у Бечу и Петрограду били на студијама. И таман када је требало да се искажу за све оно што су научили, пренесу у авангардни живот или да прихвате нешто од антиестетичких ставова је да уђу у тај простор који је данас врло занимљив и истражује се у светској уметности, њих су закачили прво један рат, па други рат, они су практично изван своје лепе Србије били више од деценију и по или две. У њима се родила једна, била је то природно јако, једна естетички поглед на ту њихову тамо далеку Србију и они су је сликали по мало улепшану и због тога су наишли на врло тврде оцене. Цела генерација сликара попут Миодрога Петровића, Драгомира Глишића, Боривоја Раденковића, Милана Миловановића, донекле и Косте Миличевећа и тако редом је оптужено да су остали тако сувише загледи у једну улепшану Србију, а не Србију какву су је они носили у срцу и у зла ратна времена видели мало другачије. Видели су је као излаз. Управо се спрема једна изложба која има добар назив, сигуран сам да ћете у њој уживати, назив је „Светлост у мраку Првог светског рата“. Та светлост је у делима наших сликара, који су кренули, истраживали тај однос према светлости, јасно да је у самом језгру те и по квалитету и свему Надежда Петровић. Дакле кад погледате шта је та жена у сигло 15 година направила и на који начин завршила у једном косовском циклусу и већ да вам не причам

како је текло тај цео њен развој, шта је све урадила, биће вам јасно о чему говорим. Међутим, она је имала снаге да превазиђе тај пук и сентиментализам и да ову естетичку раван доведе у кореспонденцију са најавагарднијим збивањима у светској уметности њенога времена. Могу чак да кажем да не само у овом импресионистичком делу који је предмет ове изложбе које се припрема него у оном делу који иде за њеним емоцијама експресионистичким, за њеном снагом да превазилази оно што је најавагардније у том тренутку. Кад је у питању експресионизам уметности раног 20 века наравно да се ту помиње Немачка са својим преставницима као што су Хиркнел, Пекштајн и тако даље. Кад су Немци ту уочи ових ратних збивања видели нашу Надежду у Минхену нису веровали. Нису веровали да се ту могло догодити оно што се догодило и да је једна сликарка ту са тих простора превазишла њихове најбоље мајсторе у том тренутку, стално су загледали, мислим њу је рат однео 1915. Као што је већина ових сликара у рату страдала или из рата изашла веома тешко оштећена тако је и наше сликарство претрпело изузетне губитке. Зато сам се у овом броју определио да проговорим о овом готово заборављеном сликару, доста добром ликовном педагогу. Завршио је одмах после рата као професор на архитектонском факултету, подучавао је младе архитекте, вештини сликања, што је судбина многих сликара који су на тој катедри управо предавали акварел. Дакле то је та прича коју бих вам препоручио да погледате и која се на одређени начин појављује као нека одлика ликовног живота у „Новој Зори“ од првог до овог броја данас.

(Неауторизован текст са промоције „Нове Зоре“)